

TÓTH ÁGNES

Gyermekcipőben – részletek

A mennyország és a kuvik

Ó, mennyire imádtam azt a gyönyörű szabad életet, amit nyaranta papóéknál tölthettem a Fáklya utcai hajlékban! Virágoskert, gyümölcsös, madáracsicsérgés, hinta. Az volt nekem a földi mennyország!

Az öreg ház mögött, a kertek alatt folyt a zöld színű folyó, és ott emelkedett a vasúti híd is, amin mindig olyan hangosan robbogott át a vonat, mintha dörögne az ég. Apámmal sokat jártunk le a kanyargó Sebes-Körösre halászni. Még csak hatéves voltam, kicsi halászbótom és apró hálóm volt. Hajnalban keltünk, és a többi halászsemberrel a part mentén vagy derékig a vízben állva áztattuk a horgot. Én mindig csak apró halakat fogtam, amikkel apu nagyobb halakra vadászott. Ha a hálómmal vízisiklót emeltem ki a Körösből, akkor azt a nyakamba akasztottam, mint egy láncot, de ha békát fogtam ki, azt azonnal visszadobtam a folyóba, és három köptem hátra a bal vállam felett, mert Bori néném elbeszélései alapján boszorkánynak véltem.

De nemcsak a boszorkányokban hittem, hanem a mennyországban is, ahova a jó emberek kerülnek haláluk után. Igyekeztem hát jó gyerek lenni, mert nagyon kíváncsi voltam arra a tündérszép égi kertre, amiről anyám mesélt nekem, de főleg az angyalok érdekelték, akiknek művészi mását mindig megcsodáltam a Barátok templomában. Sokszor álmodtam, hogy szárnyam nő, és a mindent átítató kékségben repkedek, köröttem lepkek szállnak virágról virágra, aztán hirtelen valamiért mindig lezuhanok, és ijedten ébredek fel. Sokszor feküdtem a folyó partján a fűben a kék magasságot kémelve, azt remélve, hogy megnyílik az ég, és meglátom a mennyországot, ahol halk zene szól, illatos liliomok nyílnak, és a lelkek hófehér ruhában énekelnek. Reméltem, hogy felismerem

köztük a tavaly fiatalon elhunyt keresztanyámat is, aki a piros selyemruhájában fog virítani a lelkek között, hiszen azt kérte, abban temessék el.

Imádtam a naplemente fényében úszó felhők aranyos szegélyét nézni, ám az égen vonuló, kergetőző, ló és bárány alakú felhőkön kívül semmi érdekeset nem láttam, így eluntam a hiábavaló várakozást. Valami izgalmasabb dologra vágytam. És mi lehetett izgalmasabb, mint átlopózni a vén szélütött Balogh néni udvarára, akiről nagyanyám azt mondta, hogy hamarosan a mennybe fog kerülni, mert az éjjel kuvik szállt az ablakuk előtti meggyfára és hármat kuvikolt? Ez a madár pedig a halál hírnöke. Az öregasszony kertjében nagy sárga tökök heverésztek lustán. Füttyentésemre kirobogott az én kedves játszópajtásom, Sanyika, a Balogh néni unokája, aki már nyolcéves volt, és olvasni is tudott.

– Úgy hallottam, nálatok járt éjjel a kuvik. Tudod, mit jelent ez? – kérdeztem tőle.

– Igen, de én nem vagyok babonás, és nem hiszem el, hogy egy buta madár tudja, ki mikor fog meghalni. De ha a nagy mégis meghal, akkor a mennyországba fog jutni, ahonnan majd mindig figyel engem, és óvni fog minden rossztól. Ezt ígérte nekem. És azt is mondta, ne sírjak, mert a mennyben nem fog többé szenvedni. De hagyjuk ezt a kuvikot. Gyere, inkább megmutatom, milyen tölklámpást faragtam!

Leereszkedtünk a csorba grádicsokon a sötét, dohos pincébe. Kis barátom egy hordó tetejéről gyufát és gyertyát vett elő, meggyújtotta, és belehelyezte a tökébe. Akkorát kiáltottam ijedtemben, hogy az összes egér hanyatt-homlok menekült, amerre látott. Mintha egy halálfejet láttam volna, brrr... Este elbújtunk a kapu mögé, hogy elő-

(folytatás a következő oldalon)

Gyermekcipőben – részletek

(folytatás az előző oldalról)

➤ ugorva megijesszük a vízpartról hazafelé tartó lurkókat.

Egyszer csak lépteket hallottunk közeledni. Amikor a kapuhoz értek, nagyot ordítva ugrottunk elő a töklámpással. Ordításunkra egy hatalmas üvöltés volt a válasz, ami az öreg tisztelendő torkából tört elő: majdnem szörnyethalt ijedtében, mielőtt feladta volna az utolsó kenetet Balogh néninek. Mái a lelkünkön száradna, ha akkor a szegény atyának ijedtében megáll a szíve, és nem tudja feladni az utolsó szentséget, ugyanis Balogh néni még aznap éjjel a mennyországba költözött. Az a kuvik mégiscsak tudott valamit.

Gyuluka

Olyan tizenkétéves-formának tűnt, míg közelebb nem jött. Akkor már tisztán látszottak fakó arcán az öreges vonások és a szürke árnyak a szeme alatt. Bizonytalanul tekintett a világba. A hajába ősz szálak vegyültek, de még így sem lehetett megállapítani a korát. Éppúgy lehetett tizenkét, mint harmincöt éves.

Gyuluka furcsa és számunkra érthetetlen dolgokat művelt. A legváratlanabb pillanatokban hirtelen megtorpant és lábat törött. A lakásban, a lépcsőházban, de az utcán is, a legnagyobb forgalom közepette. Mintha valaki láthatatlan lábtörölőket helyezett volna el előtte, mindenütt, amerre csak járt, és ráírta volna: „Tessék lábat törölni!”

Gyuluka nem sokat beszélt. Inkább csak önmagával, a bokrokkal és a fákkal társalgott a bérház hátsó udvarán. Alattvalóinak nevezte őket, és jó uralkodóhoz illően gondoskodott róluk. Minket, gyerekeket került, mert kicsúfoltuk és kövel dobáltuk. Ezért nagyon magányos volt. Néha becsengetett a szomszédokhoz, és elidőzött náluk. Ilyenkor mindig kapott egy almát vagy más apróságot. Egyszer hozzánk is bekopogott. Anyám lekváros buktával kínálta. A tíz perc alatt, amíg nálunk tartózkodott, legalább ötször törött lábat. A fikusz előtt kedvesen meghajolt, és tudatta vele, hogy a kincstárából nagyobb összeget fog kiutalni számára ju-

talomképpen, mert szép tisztán és ragyogó zölden tartja a leveleit. A fogasunkat viszont komoly és dorgáló szavakkal rótt meg kajlasága miatt, és figyelmeztette, hogy őrkdjék éberebben, mert hajnalban a mocsárból érkező titkos hadak sáros csizmával akarnak betörni a lakásunkba. Amikor kilépett az ajtón, becsületesen megtörölte a lábát a lábtörlőn.

Gyuluka örök téma volt a bérházban és a környéken. Senki sem tudott róla semmit, csak Berta, a házmesterné, mert ő régebről ismerte.

A fiú nagyanyja senkivel nem beszélt. Mindig lehajtott fővel, meggörnyedve sietett el mellettünk. Még a köszönésünket sem fogadta. Megértettük őt. Éreztük, hogy nagyon szégyelli a terhet, ami rámaradt. Mert Gyuluka igenis rámaradt. Úgy örökölte, mint egy haszontalan bútordarabot, amit csak azért nem dobnak el, mert régi emlékek fűződnek hozzá.

A házmesterné mesélte, hogy Gyuluka szép, okos fiúcska volt, a szülei pedig diplomás és nagyon pedáns emberek. Talán túlságosan is azok. Folyton egzecírozták a gyereket a rend és a tisztaság miatt. Egy esős napon aztán elvetették a sulykot. Hisztérikusán agyba-főbe verték a kisfiút, mert sáros lábbal lépett be a frissen felmosott lakásba. És enni sem kapott, amíg pontosan százszor meg nem törölte a lábát.

De Gyuluka nem bánkódott. Boldog volt, mert volt egy bocskoros kutyája. Ő maga tekerte be az ebnek mind a négy mancsát rongyokkal, nehogy bepiszkolja a lakást.

Egy napfényes vasárnap délután lovagá ütötte Bertát, amiért szép tisztán tartja a házat, és megígérte, hogy bearanyoztatja a seprűje nyelét, ha az udvari tanácsosai is jóváhagyják. Ebből az alkalomból olyat tett, amit még soha senkivel. Megpuszilta az asszonyt. Ezért a házmesternének jó napja volt, és elmesélte, hogy Gyuluka szülei már tizenkét éve élnek Kanadában. Azóta csak egyszer érdeklődtek a fiú felől. De Gyuluka, hogy még véletlenül se felejtsek el őt, minden évben ír nekik Torontóba, és egy szép színes lábtörlőt is rajzol a lap aljára.

A nyújtófa mint ereklye

Idős bácsika álldogál az egyik ház kapujában. Világra olyan, mint néhai nagyapám. Egyből kivirágoznak bennem az emlékek. Papó kerek, huncut ábrázata, no meg a nagy örökösen bosszús tekintete, amit papó huncutsága váltott ki, azt pedig a jó hegyi borocska.

Kurta lábú, zömök kis ember volt, ragyogó humorral. Mesterségére nézve cipész, de csak „lábtűművésznek” nevezte magát, s mint a legtöbb művész és mesterember, ő sem vetette meg a szülő levét. Származott is ebből annyi groteszk bonyodalom, hogy sokszor a földön hemperegtem a nevetéstől. De ahogy az én kedélyem napról napra nőtt, a szegény nagyie úgy apadt. Végül is kénytelen volt erőszakhoz folyamodni, hogy a további bonyodalmak elburjánzását meggátolja.

Történt egyszer, hogy az öregnek örökösödési ügyben egy közeli falucskába kellett utaznia. Azt ígérte, hogy az utolsó busszal este hazajön. Persze nem így történt. Nagy egész éjjel virrasztott, és előkészületeket tett a fogadására. Ezt onnan tudtam, hogy eltűnt a szegről a nyújtófa. Már hajnalodott. Szekerek zörögtek el a házunk előtt. A piacra szállították az árut. Egyszer csak éktelen lármával megszólalt a madzagos csengő. Mire kinéztem az ablakon, már senkit sem láttam, csupán egy nagy tömött zsákot a kapunak támasztva.

– Meghozták a krumplit – mondtam nagyinak, mert tudtam, hogy már néhány napja megalkudott rá.

De nagy nagyon okos és tapasztalt aszszony volt. Megragadta a nyújtófát, úgy robgott ki ajtót nyitni.

A zsák azonnal bedőlt, majd levert minket a lábunkról, aztán hátborzongatóan hörögni kezdett. Rémulten tapadtam a falhoz. Nagy pár pillanatig fagyosan nézte a hörgő, mocorgó zsákot, aztán rákiáltott:

– Te vagy az, te pernahajder?!

– Brömbrom-hebröm – szölt a zsák, és annyi éppen elég volt nagyinak. Felemelte a nyújtófát és páhozni kezdte a „csomagot”.

Életemben még olyan hangokat nem hallottam, mint amilyenek abból a zsákból törttek elő. A ficánkolástól megoldódott a zsák szája, és legnagyobb döbbenetemre papó kecmertget ki belőle a veréstől kissé kijózanodva, de szörnyen meggémberedve és még szörnyebben káromkodva.

Utóbb kiderült, hogy az örökség miatti örömeiben addig iddogált, amíg lekéste az utolsó buszt. Mivel tartott a nagytól, gyalog vágott neki az útnak. Csakhogy az isteni nedű súlyossá tette amúgy is nagy méretű fejét, az behúzta az útszéli árokba, és boldog álomba szenderítette. A piacra igyekvő parasztok vették észre, és az egyik falubeli vicces cimborája rögtön kiürített egy zsákot, ráhúzta, és bérmentesen hazaszállította.

Ettől kezdve papó egy ideig megpróbálta megtartóztatni magát a hordók zamatos tartalmától. De mivel a kutyából nem lesz szalonna közmondás igazságában úgy megrögződött, mint lábnyom a cementben, nagyinak nem nyújtófára, hanem véssőre és kalapácsra lett volna szüksége ahhoz, hogy más milyenné formálja papót. Így történt aztán, hogy több hónapi keserves tikkadozás után Sándor napján addig ünnepelte Sándri barátját, hogy jóval éjfél után vergődött haza. Lehúzta a cipőjét, és éppen mély lelkiismeret-furdalás közepette akart belopakodni a hálószobába, amikor a feje feletti órából kiugrott a kakukk, és kettőt kakukkolt. Rettenetesen megrémült papó, hogy már ilyen későre jár, s hogy jövátegy a bűnét, hozzákakukkolt még nyolcat, hadd higgye a nagy, hogy ő már tízre hazaért. Mondanom sem kell, hogy az éktelen kakukkolásra felriadt az egész család, és ez alkalommal csak a helyzet komikuma mentette meg papót a nyújtófától.

A drága kis öregek már csak az emlékeimben élnek. A nyújtófa viszont még ma is megvan, és bár egyre ritkábban, de azért én is használom. Persze csak tésztanyújtásra.

NÉVJEGY

TÓTH ÁGNES (1946, Nagyvárad) újságíró, prózaíró, költő. 1990-től a Bihari Napló riportere, szerkesztője. 1994-től 2002-ig a Duna Televízió váradi tudósítója. Több gyermekvers- és prózakötete jelent meg, Csupabohócok című bohózatát 1995-ben mutatta be a váradi bábszínház. Legújabb kötete: Tündéralom (gyermekversek, Holnap Kulturális Egyesület, RMDSZ és Partium Alapítvány, 2020).